

*Н.М.Нілова, канд.екон.наук, доц.,
Т.О.Семененко, канд.екон.наук, доц.,
Українська академія банківської справи*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Постановка проблеми. Здебільшого, банк - це комерційне підприємство й тому там повинні працювати люди, які мають ділові якості підприємця. Якість банківських службовців стала важливим чинником конкуренції поряд з такими як ціна і якість банківського продукту, можливість його реалізації, електронна обробка даних тощо. Важливою якісною характеристикою банківського службовця як суб'єкта конкуренції є його підприємницька ініціативність, яка включає активні, гнучкі, орієнтовані на клієнта й прибуток підприємства дії.

Ринки банківських послуг змінюються і розширюються, і для того щоб мати успіх, банки повинні шукати нові форми роботи, не дозволяти собі зупинятися на досягнутому. Чим більший потік змін на ринку, тим більш маневреним має бути банк. Зараз вже не достатньо просто формувати його діяльність, треба робити це швидко, бо «не великі переможуть маленьких, а прудкі - інертних». Тому здатність банківського робітника діяти креативно стала значно важливішою, ніж це було ще кілька років тому. Ключовими рисами та ознаками такого фахівця є проблемне бачення навколишнього світу, тобто спроможність розпізнавати та діагностувати ще не проявлені проблеми, цілісне розуміння закономірностей функціонування та розвитку керованого об'єкта, швидка психологічна адаптація при переході від розв'язання традиційних завдань до вирішення принципово нових проблем тощо.

Банківська система за потенціалом своїх співробітників виняткова, оскільки керується низкою чинників. По-перше, це регулярна та висока необхідність поповнення професійного штату банківських співробітників, що

здійснюється паралельно з відсіюванням робітників, які не відповідають висунутим вимогам. За останні 10 років кількість співробітників скоротилась в 3-4 рази, що підтверджує націленість на оновлення банків армією високопрофесійних кадрів. По-друге, банківська система в країні все ж є найбільш відрегульована, бо більшість банків має чіткий опис функціональних обов'язків й висувають відповідні вимоги для найманих працівників. Третій чинник обумовлений високим авторитетом банківської системи на ринку праці, одним з найвагоміших аспектів якого виступає високий рівень її платоспроможності. Про це можна говорити виходячи з того, що до 50% випускників економічних факультетів вузів країни мають бажання працювати саме в банківській системі. Отже цілком природно, що банк, який сплачує на відміну від інших, менш платоспроможних працедавців, високу заробітну платню, висуває високі вимоги до робітників, яких наймає на роботу.

Мета статті – визначити і проаналізувати особливості підготовки фахівців банківської справи в процесі модернізації освітньої діяльності в контексті європейських вимог.

Основний матеріал.

За роки незалежності в Україні кількість студентів вищих навчальних закладів різних рівнів і форм власності зросла більш, ніж удвічі, а таких, що отримали вищу освіту - 35 відсотків порівняно з 18 відсотками у 1991 році. Впродовж останнього десятиріччя у системі вищої освіти мають місце суттєві зміни: набула поширення двоступенева система „бакалавр-магістр”, відбулися суттєві зміни у навчальних планах, програмах курсів, з'явилися нові спеціальності. Разом з тим наявний розрив між рівнем фундаментальної освіти і науки розвинутих країн світу та в Україні. Сьогодні ми можемо говорити про нову, інформаційну економіку (або про економіку знань), де основним ресурсом виступають знання як специфічний ресурс. Наука та освіта набирають у суспільстві вирішального значення. У зв'язку з розвитком нових технологій сучасний спеціаліст повинен володіти навичками креативного мислення, розуміти економічну ситуацію, вміти сучасно приймати рішення,

Нова економіка складає базис постіндустріальної епохи, перетворює знання у головний двигун економічного зростання. Змінюється роль людського капіталу, який, як носій знань, стає одним з цінних ресурсів економічного зростання. Такий підхід до людського капіталу зумовлений змінами структури національного багатства у новій економіці: роль матеріальних факторів виробництва зменшується, а все більша частина національного багатства збільшується завдяки новітнім технологіям, знанням та інформації.

Ці обставини висувають певні вимоги до освіти в умовах становлення економіки знань:

- відмова від уніфікованого підходу до навчання;
- орієнтація на розвиток людського капіталу;
- надання освітніх послуг, які допоможуть молодим людям, вирішуючи проблеми, застосовувати нові підходи у різних сферах діяльності;
- зміцнення зв'язку розвитку вищої освіти з напрямками розвитку економіки і суспільства.

Проблеми сьогодення (різкі зміни економічної та політичної кон'юнктури, динамічність ділового життя тощо) ставлять перед системою вищої освіти нові завдання. Формування висококваліфікованого конкурентоспроможного фахівця полягає не лише в опануванні ним теоретичних знань та набутті практичних навичок за своєю спеціальністю, а й у його успішній здатності до саморозвитку, творчості. Така ситуація потребує від економічної освіти певної якості підготовки спеціалістів банківської системи у тому числі. Саме тому, метою української економічної освіти сьогодні стає:

- підготовка конкурентноздатних фахівців;
- підвищення якості підготовки фахівців і освітніх послуг;
- інтеграція освіти в європейський освітній простір відповідно до Болонської декларації.

Цільове спрямування навчального процесу повинно орієнтуватися на формування міцних системних знань студентів і уміння використовувати

їх на практиці. Для цього повинні використовуватися відповідні методи викладання, що використовуються викладачем, і методи навчання, які застосує студент.

Основне завдання так званого „західного навчання” - допомогти людині зрозуміти себе, навчити її об'єктивно оцінювати свої сили і можливості та діяти відповідно до них. Студент може вільно обговорювати зрозумілі йому проблеми, аналізувати, висловлювати свої "за" і "проти", приходити до нових рішень. Він компетентний у прогнозуванні успіху або поразки при будь-якому обраному способі дій, може виявляти і зважувати варіанти та оцінювати ризики. Він є ефективним на своєму рівні.

Що ж до сучасної української освіти, то протягом багатьох років підхід до освіти у СРСР, базувався на отриманні вже існуючих знань через запам'ятовування, повторення. Освіта була сфокусована на вивчення того, що вже створено, а не на новаторство та реальність. Таким чином, наша система освіти ширша, наші студенти знають більше, проте саме у практичному використанні своїх знань та здібностей пасують. Отже необхідне поєднання двох систем освіти.

Формування креативних рис майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі забезпечується методикою викладання усіх дисциплін. І сьогодні вочевидь існує велика розбіжність між українськими та західними методиками викладання. Якщо бути прихильниками уніфікації із західними стандартами, то виникає проблема підготовки сучасних професійних викладачів, які були б здатні використовувати новаторський принцип навчання. Серед новітніх освітніх технологій найбільш популярними зараз стають впровадження ділових ігор, проведення аналізу кейсів, рольові ігри, тестування, пошук інформації за допомогою Інтернет-ресурсу, написання студентами робіт-есе. Невикористання цих методів може призвести до недостатньої адаптованості викладачів до оновлення викладацької діяльності. Тому сьогодні пріоритетними завданнями є стимулювання розвитку та використання новітніх освітніх технологій.

Ще одне із дискусійних питань - про стандарти освіти в Україні. Існує точка зору, що повинні існувати єдині українські стандарти, прийняті Міністерством освіти. І це логічно, оскільки це полегшить перехід студента із вузу до вузу для продовження навчання в разі необхідності. Інша точка зору складається з того, що кожен солідний університет повинен мати значно більше прав запроваджувати свої власні стандарти та мати достатню свободу під час створення навчальних планів та програм. І це також логічно, бо для якісного рівня підготовки фахівців відповідної кваліфікації треба враховувати вимоги „замовника” - організацій та установ, де сьогоднішній студент буде працювати.

Крім того, з погляду періодичності викладання фундаментальних економічних дисциплін по бакалаврських та магістерських програмах існують принципові відмінності між традиційними українськими (радянськими) та західними підходами до тривалості викладання економічних дисциплін. Західний підхід передбачає циклічне вивчення дисциплін із поступовим підвищенням рівня складності до advanced рівня. У нас фундаментальні курси, як правило, викладаються разово, протягом одного чи двох семестрів. Тому курси економічної теорії, які повинні знайомити студентів з останніми досягненнями економічної науки, не виконують належних функцій в українських вузах.

Висновки. Для забезпечення високоякісної базової економічної освіти в Україні необхідно внести зміни у діючі навчальні плани, ґрунтуючись на кращих українських та світових стандартах, впроваджувати в навчальний процес сучасні методи викладання, забезпечити доступ до інформаційних ресурсів, використовувати принцип циклічності викладання дисциплін, а також об'єднати дослідження та викладання.

Список літератури.

1. Болюбаш Я.Я. Болонський процес: подолання стереотипів: Розмова з директором департаменту вищої освіти МОН України Я.Я.Болюбашем // Освіта України. – 2004. - № 21. – 19 березня. – С. 5.
2. Вениаминов В. Альфа и омега качественного образования // Вузовские вести. – 2003. – № 24. – Декабрь. – С. 10.
3. Жовта І. Реформування вищої освіти і Болонський процес // Освіта України. – 2003. - № 92. – 9 грудня. – С. 3.
4. Згуровський М. Болонський процес: шляхом європейської інтеграції: [Бесіда з ректором НТУУ „КПІ” М. Згуровським] // Дзеркало тижня. – 2003. – № 40. – 18 жовтня. – С. 17.
5. Коваленко О. Чого і як треба навчати в сучасному світі гострої конкуренції: Болонський процес // Освіта України. – 2004. - № 20. – 16 березня. – С. 5.
6. Яценко Г., Кириленко М. Час нових тенденцій на ринку праці// Дзеркало тижня. – 2007. – № 19. – 19 травня. – С. 17.

Нілова Н.М. Про деякі особливості підготовки фахівців банківської справи / Н.М. Нілова, Т.О. Семененко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / УАБС НБУ. - Суми, 2007. - Т. 20.